

”Men det är lyssna för sitt eget välbehag eller för att liksom lyssna professionellt”

-
Musiklyssningens roll för musikerstuderande

Av Joakim Hagselius

”Inriktning/specialisering/LAU350”

Handledare: Monica
Lindgren

Rapportnummer: [HT06-6112-02](#)

Artisten GU 07-4-3 8.52

Formaterat: Teckenfärg: Svart

Innehållsförteckning:

1. Inledning	3
1.1 Varför musiklyssning	3
1.2 Musiklyssning ett verktyg för musikpedagoger	3
1.3 Syfte och problemformulering	4
2 Musiklyssning som forskningsobjekt	5
2.1 Begreppen musik och musiklyssning	5
2.2. Faktorer som kan påverka musiklyssning.	7
2.3 Hur musikupplevelser beskrivs	8
3 Metod	9
3.1 Fallstudie	9
3.2 Fenomenografisk ansats	9
3.3 Urval och genomförande	9
3.4 Analys	11
3.5 Tillförlitlighet	12
4 Resultat	13
4.1 Musikpreferenser	13
4.1.1 Grupp A.	13
4.1.2 Grupp K	13
4.1.3 Grupp F.	14
4.1.4 Sammanfattning.	14
4.2 Anledningar förtill att lyssna på musik och upplevelser av den	15
4.2.1 Grupp A.	15
4.2.2 Grupp K.	16
4.2.3 Grupp F.	16
4.2.4 Sammanfattning.	17
4.3 Användningsområde för musik	17
4.3.1 Grupp A.	17
4.3.2 Grupp K.	18
4.3.3 Grupp F.	20
4.3.4 Sammanfattning	20
4.5 Sammanfattning av resultatet som helhet.	21
5 Diskussion	22
6 Referenser.	26

1. Inledning

1.1 Varför musiklyssning?

Musiklyssning eller att lyssna på musik är något som jag allt för ofta ser som en självklarhet. Då menar jag inte att jag på något sätt anser att man på något sätt måste ha rätt till att lyssna på musik. Jag menar att jag väldigt sällan reflekterar över min uppfattning av musik.

Då jag själv studerar och har studerat musik i över tio år, vore det svårt att inte ha hamnat i olika diskussioner i eller runt musik. Men att diskutera något på lektionstid utifrån givna ramar (så som att beskriva en låt stycke utifrån dess form etc.) har inte gett mig någon insikt i vad det är som gör att jag vill lyssna på musik eller varför jag väljer den musik jag väljer. Det har dock funnits gånger då diskussionerna varit både långa och på sitt sätt givande. Dessa diskussioner brukar dock utspela sig i diverse caféer och platser där huvudpoängen inte är diskussionen i sig, utan mer om att t ex vänta ut tiden till nästa lektion.

Jag har även funnit det spännande att diskutera musik med medmusikanter ifrån olika genrer, då detta brukar resultera i att mina förutfattade meningar sprängs till stoff. För trots att jag vill kalla det att jag spelar musik så är det lätt att börja kategorisera sig själv och andra i olika genrer. Denna uppdelning är kanske inte så svår att förstå då människan har ett behov att organisera sin tillvaro. Så i många år har jag hamnat i vad som kallas Afrogenren.

Ett annat stort skäl till att jag valde musiklyssning som ämne för min uppsats var att jag i en tidigare kurs (hösten 2006) gjorde en, dock ej empirisk, undersökning under min praktik. Jag praktiserade då på en gymnasieskola där jag ledde lektioner i trumset. Min idé var att det var möjligt för studenterna att genom musiklyssning hitta fler och nya dörrar i sitt eget spel. Musiklyssningen gick ut på att varje elev fick en, av mig, inspelad skiva. På skivan hade jag spelat in varierad musik från olika stilar. Eleverna fick sedan i uppgift att analysera musiken (några exempel per gång). Jag gav eleverna fria tygla gällande analysen, de fick beskriva musiken så som de ansåg passande. Detta var som sagt ingen empirisk undersökning, men jag fick ändå upp ett intresse för hur mångfasetterat eleverna beskrev musiken. Än större blev mitt intresse då jag märkte att många av studenternas förklaringar var helt emot vad jag tänkte/kände inför vissa exempel. Insikten av hur olika vi lyssnade på musiken fick mig till att än en gång börja reflektera på vad och hur jag kände.

Med bakgrund av mina tidigare personliga funderingar i ämnet, men även utifrån reflektioner av andras åsikter, vill jag fortsätta att studera musiklyssning. Och efter att ha tillbringat över fyra år på musikhögskolan utan att, riktigt på allvar, kunnat bege mig djupare in i ämnet, tänkte jag ta en sista chans nu. Att försöka få en förståelse och ge en reflektion på musiklyssning.

1.2 Musiklyssning ett verktyg för musikpedagoger

Med tanke på att man som musiker ofta integrerar med andra musiker är det viktigt att man kan skapa ett språk för sitt yrke och att elever utvecklar verktyg för att kunna tolka och förstå andras förklaringar och beskrivningar om musik. Musiklyssningen gynnar även läraren i lika stor grad. Även om denna redan har en stor uppsättning verktyg för tolkning så är varje musikalisk situation (praktisk som teoretisk) unik. Elever och lärare måste konstant utveckla

och förändra sina referensramar inom musik för att kunna bemöta olika människors tankar, vilket går i linje med Lpo94: "Skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse" (Skolverket, 2006, s. 3).

Är alla rytmer musik? Eller kan de bli musik? Är en maskin musik om den ger ifrån sig en hörbar rytm, eller är det endast om vi spelar samma rytm som den blir musik?

Musik från olika världsdelar och mindre kommersiella genrer kan med dessa frågeställningar bearbetas. Allt från gamelan musik (stora slagverkssektioner som arbetar med klangfärger mer än med rytmer) till modern västerländsk konstmusik så som Kroumata.

Detta är då också förenligt med Lpo94 " Skolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de framförs. Den skall framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana" (Skolverket, 2006, s. 3).

Dessa är frågor som berör musik i allmänhet och som kan ge upphov till ökad förståelse, acceptans och vara en inspirationskälla för elever och lärare. Jag tror att denna arbetsform kan ge elever inte bara förståelse och verktyg för diskussioner inom musik utan allmänna verktyg som kan användas i allmänna debatter. "Uppdraget handlar alltså inte längre om att utbilda elever till ett givet samhälle utan snarare om att förse elever med en uppsättning färdigheter så att de själva kan möta det framtida samhället." (Folkesson, Lendahls Rosendahl, Längsjö & Rönnerman, K. 2004, s.46) Färdigheten kan här vara att, hos eleven, utveckla en förmåga att sätta ord på tankar och idéer.

Jag anser att detta kan ge lärare och eleven ett gemensamt plan inom musik. Då ingens åsikt är fel, neutraliserar man den hierarki som kan uppstå, att läraren kan ämnet och lär ut till eleverna. Här kan det båda parterna mötas under samma förutsättningar.

1.3 Syfte och problemformulering

Syftet med undersökningen är att undersöka musikstuderandes uppfattningar om sin egen musiklyssning.

Studiens problemformuleringar:

- Vilken betydelse har musikstuderandes genretillhörighet för uppfattningar om musiklyssning?
- Hur resonerar musikstuderande kring musiklyssning i relation till sin egen vardag?

2 Musiklyssning som forskningsobjekt

I detta kapitel kommer jag att ta upp olika definitioner av begreppet musiklyssning samt hur jag väljer att definiera begreppet.

2.1 Begreppen musik och musiklyssning

Musiklyssning kan benämnas på många sätt. Att man får en upplevelse av musik eller att musiken frammanar en känsla hos lyssnaren. Det kan också vara att man helt sonika lyssnar på musiken, för att man finner den intressant eller för att på ett mer analytiskt plan försöker lära sig dess olika delar harmonier etc. Vi lyssnar även på musik mer eller mindre omedvetet, mobilsignaler i affärer, vid dessa tillfällen är det inte säkert att man skulle benämna det man hör som musik.

Begreppet musiklyssning måste ju också ställas i direkt jämförelse med begreppet musik. *Inget kan vara musik, om det inte uppfattas som musik.* (Cook 1990) Med detta resonemang sätter man ett möjligt normativt begrepp av musiklyssning är på kant. Begreppet läggs då helt och hållet på individnivå, där jag förövrigt anser att det passar bäst. Musik upplevs subjektivt hos lyssnaren, och kan därmed inte fastslås som ett vedertaget statistiskt fenomen.

Sloboda (2001) finner i sin undersökning att deltagare ofta lyssnade genom ett kognitivt filter eller att musiken gick ”rätt in” utan att passera ett sådant tankefilter, att det kanske fanns där men att deltagarna var omedvetna om det (Sloboda 2001).

En annan del av begreppet musiklyssning relateras till om vi blir påverkade av det vi hör. Om man hör t ex en låt på radion utan att förnimma någon slags känsla, ska det då räknas som musiklyssning? Cook (1990) tar upp ämnet med bakgrundsmusik och hur detta påverkar människor.

There is a good deal of hard evidence that music heard in this manner
–heard rather than listened to- has an influence on the mood of its
listeners. (Cook, 1990 s.13)

Viss musik kan ju också vara väldigt svår för olika människor att ta till sig. Modern konstmusik eller t ex norsk blackmetal kan för den ena personen vara bara rena ljudet men för den andra helt underbart. Så är musiklyssning bara sådant som alla kan relatera till eller känner att kan de reflektera över?

I detta arbete väljer jag att definiera musiklyssning som den enskildes uppfattning och reflektion av vad denne kallar musik. Jag menar alltså att det inte måste finnas en majoritet för att försvara sitt lyssnande eller vad man upplever.

Cook (1990) diskuterar frågan om hur vi bestämmer vad som är musik genom att beskriva ett stycke som John Cage komponerade. Cage stod ensam i skogen och använde olika observationer för att komponera. De olika satserna innehöll bland annat en oidentifierad svamp och en bock och en hind. Att komponera musik handlar mer om att skapa miljöer där ljud uppfattas som musik än ljuden i sig självt, menar Cook. Han refererar också till Cage genom tanken om att allt kan uppfattas som musik. Men i motsats till detta vänder Cook på resonemanget och menar att inget kan vara musik, om det inte uppfattas som musik. Exempel

på detta är när Mozart spelas i exempelvis fabriker, stormarknader och flygplatser, så uppfattas detta sällan som musik utan snarare som bakgrundsljud.

Att medvetet använda musik som bakgrundsmusik är redan etablerat genom något som kallas Muzak. Cook beskriver detta som musik producerad så att starka och svaga partier har jämnats ut för att inte stjäla fokus från lyssnaren. Cook pekar här också på en undersökning av amerikanska studenter som använde musiken på samma sätt när de studerade, dock utan att specialproducera den först. Studenterna ändrade sin lyssning så att musiken passade deras för tillfället fastslagna ändamål. Detta resulterande att musikens betydelse inte var större än grundmeningen med Muzak. Begreppet musik kan därmed definieras olika i olika situationer.

DeNora (2000) beskriver hur musik kan användas för att försöka att skapa en specifik stämning hos lyssnaren. Exemplet hon ger är när DeNora själv skulle resa och satt på ett flygplan. Under säkerhetsgenomgången, som i detta fall var en film, spelades stycket "Fanfare for the common man" av Aron Copeland. DeNora menar att styckets karaktär ansätter en stämning hos lyssnaren. Musiken startar med en hög stark och relativ snabb uppåtgående gest, detta illustrerar i sin tur en social situation där lyssnaren "meddelas" att ge sin uppmärksamhet att något viktigt är i antågande.

DeNora (2000) menar också att musik i sig självt kan illustrera och användas vid bestämda tillfällen för att skapa bestämda reaktioner. Musik är starkt kopplat till olika sociala scenarion den är gjord för, man kan beskriva t ex vals som gjort för att dansa till. Om man då kan se dessa kopplingar till hur och vart musiken uppstod i kontrast till det sociala sammanhang i vilken musiken skapades eller var ämnad för, kan man också använda specifik musik för att framkalla vissa stämningar och förståelser. DeNora menar så att man kan vända på resonemanget och därmed tilldela en sedvanlig förståelse för genrer utifrån de tillfällen och situationer där de uppstår/brukas.

Music can be used, in other words, as a resource for making sense of situations, as something of which people may become aware when they are trying to determine or tune into an ongoing situation. (DeNora, 2000 s. 13)

DeNora poängterar dock att det finns mycket olika musik som har förmåga att framkalla samma känsla som Copelands stycke. Och att ingen musik är garanterad att på förväg framkalla ett visst sorts känsloläge, musik kan ju uppfattas på olika sätt. DeNora utgår då ifrån tanken att ge mening åt en bestämd sak gör sig gällande i och igenom försök att förstå denna sak, detta i förhållande till hur aktören orienterar sig själv i relation till sakerna. När det gäller musik kan man då konstatera att man inte på förhand kan veta om (eller vilken) social betydelse musiken har. En sådan social betydelse kommer/utgår ifrån hur musiken uppfattas i en specifik situation. DeNora beskriver detta fenomen som "human-music interaction", alltså förhållandet mellan människan och musiken. Men i exemplet med flygplan så nämner DeNora att det trots allt verkar finnas vissa typer av musik som kan ge motsatt effekt än till vad man önskat. Pittsburgh flygplats tog bort vissa låtar då de påminde om sådant som de flesta försöker att glömma t ex låtar som "Stormy weather" och "I have a terrible feeling I'm falling".

Ett annat exempel på hur den symboliska kraften/värdet i musiken kan uppfattas på olika sätt visar DeNora genom att beskriva hur "The Star-Spangled Banner" kan uppfattas olika. På en fotbollsmatch framför den en symbolism och känsla av stolthet och gemenskap. Medan den framförd av Jimi Henrix kan generera en känsla av ironi och kritik.

”Self regulation” vilket kan översättas som självreglering är enligt DeNora något som pågår konstant. Sammanfattat kan man beskriva ”self regulation” som jagets anpassning till kraven som jaget utsätts för och själva regleringen uppstår mellan vad ”jag” känner och vad ”jag” vill känna. I sina undersökningar ger DeNora exempel på olika situationer där personer ändvänder olika sätt för att påverka sitt känslotillstånd. En person använder musiken som en katalysator, innan den ska gå ut på fest, för att få den in i ”rätt” sinnestillstånd eller det tillstånd som situationen kräver. Musiken används också för att komma ur vissa känslolägen, DeNora visar på två personer som använder musiken för att ventileras ilska t ex genom att spela musiken högt.

Sometimes, like with punk music or any sort of so-called anti-establishment music, you can identify with it but it can also diffuse your mood because you sort of listen it out /.../
Music gives respondents a medium in which to work through moods.
(DeNora, 2000 s. 56)

2.2. Faktorer som kan påverka musiklyssning.

Gabrielsson (2001) utgår ifrån sin egen SEM undersökning (Strong Experience of Music), där forskarna har frågat ut deltagarna om deras absolut största upplevelse av musik och bett deltagarna beskriva detta så detaljerat som möjligt. Att förstå eller se hur vi upplever att lyssna på musik, menar Gabrielsson, går bortom musiken. Detta sker i en interaktion mellan tre olika delar som studerades separat i undersökningen: musikalisk, personlig och i vilken situation man befinner sig i.

The relative importance of each factor varies, but none of them can ever be excluded. Even in reports where musical factors appear to be very strong determinants, there are influences of personal and/or situational factors.
(Gabrielsson, 2001 s. 445)

En svårighet är att försöka utstaka gränsen mellan vilka känslor musiken uttrycker och vilka känslor som lyssnaren får/skapar i lyssnandet. Alltså en gräns mellan ett kognitivt medvetande, eller då musiken passerar det kognitiva och går ”rakt in”. Det fanns exempel då båda dessa förhållningssätt användes, och att se hur detta delades upp hos lyssnaren är svårt, enligt Gabrielsson.

Gabrielsson betonar även ett kanske förvånansvärt resultat i undersökningen. Trots att flera deltagare var musiker använde de sällan musikaliska termer för att beskriva musiken. Gabrielsson menar också att starka reaktioner/känslor för musik inte bara tillkommer för musikens egen skull. Dessa reaktioner uppstår i en interaktion mellan musikaliska, personliga faktorer och var man befinner sig (Gabrielsson 2001).

Sloboda (2001) skriver om musiken och musiklyssning utifrån den sociala kontext där den upplevs. Han skriver att musiken alltid är ”färgad” av lyssnarens redan existerande uppfattningar, bakgrund och i vilken social situation den uppfattas. Undersökningar har visat att musik då den kunde upplevas i en privat sfär var mer önskvärd än om den var utanför deltagarens val. Musik i affärer, gym och barer upplevdes till större del som oönskat. Ett utav skälen till detta kunde vara att deltagarna associerade dessa platser med något negativt så som att lämna en affär för att musiken var störande. Men t ex hemma, i bilen, på resande fot eller

när man arbetade och kunde påverka valet av musik, kunde musiken på ett lättare sätt få deltagarna att känna ”mer” (positivt) (Sloboda, 2001).

Vad som och hur vi uppfattar musik menar Cook (1990) är beroende på personen/lyssnaren och i vilken omgivning/miljö den uppfattas i. Det ges här exempel på John Cage och dennes verk 4:33. Kortfattat går stycket ut på att pianisten i vanlig ordning kommer in och förbereder sig för att spela, men att han efter att ha öppnat pianolocket sitter tyst i 4 minuter och 33 sekunder. Detta menar Cook skapar en uppfyllt musikalisk förväntan hos åhörarna. Denna förväntan höjer i sin tur åhörarnas fokus på omgivningen och speciellt på alla ljud som kan uppstå (stolar som knakar etc.)

2.3 Hur musikupplevelser beskrivs.

Cook (1990) vill visa på skillnader på hur människor pratar om och upplever musik. Den första frågeställningen är huruvida musik överhuvudtaget kan beskrivas med ord på ett tillfredsställande vis. Förklaringar av musik kan ofta komma till korta och missa små men ändå så viktiga nyanser i den musikaliska upplevelsen. Förklaringar av t ex ett verk kan också bli otillfredsställande då det inte är säkert att en specifik lyssnare kan ta till sig eller höra det någon annan beskriver.

Cook menar att just musik har en speciell känslomässig funktion, då även människor som inte är kunniga inom musikteori (ickemusiker) kan få starka upplevelser av musik. Han betonar dock att utbildade musiker (liksom andra personer utbildade inom olika konstfack) på ett sätt kan få ut mer av sin konstform då de har en större förståelse för den. Men i motsats till detta beskrivs musiken ändå som en demokratisk konstform, där gränsen mellan musiker och ickemusikers upplevelse av och för musik inte är lika tydlig som inom andra konstformer.

Gabrielsson (2001) påpekar att då det i hans undersökning finns människor från mycket blandade miljöer är deras svar beroende på deltagarnas vokabulär och lingvistiska förmåga. Därmed avser han det var försvarbart att tolka vissa svar, då det är ytterligheterna undersökningen riktar sig mot. Man betonar dock vikten av att inte ge deltagarna förutfattade meningar om vad som kännetecknar en upplevelse av musik. Man lät därför deltagarna skriva fritt om sina upplevelser. Det lades heller ingen vikt vid vilken genre som producerade upplevelser känslor.

3 Metod

3.1 Fallstudie

Föreliggande studie kan benämnas som en kvalitativ fallstudie. En kvalitativ fallstudie ”inriktar sig på insikt, upptäckt och tolkning snarare än hypotesprövning” (Merriam, 1994, s. 25). Den kvalitativa forskningen utgår ifrån att skapa en förståelse för vad den intervjuade menar, innebörden av beskrivningar som denne gör av sin livsvärld. Detta genom en avvägd och öppen intervju eftersträvas normal prosa, som kan leda till nya insikter (Kvale 1997). Vilken situation man studerar är viktigt då fallstudien fokuserar på vardagliga problem och hur människor hanterar dessa, utifrån kunskaper som grundar sig i erfarenheter och de olika kontexter där de skapats. Fallstudien studerar människan i samspel med andra utifrån tanken att världen är subjektivt betingad, i motsats till den kvantitativa forskningen där verkligheten utgörs att vara objektiv och konstant.

3.2 Fenomenografisk ansats

Marton (2000) beskriver i sin bok om lärande fenomenografis grund och tankar. För att förstå hur en människa hanterar ett problem måste vi, enligt fenomenografins principer, förstå hur de erfar problem, situationer och världen. Likaså finns ett intresse för variationen i, och förändringar av, att erfa världen.

Fenomenografin är ett sätt eller en ansats för att kunna identifiera, formulera och hantera vissa typer av forskningsfrågor. Inom fenomenografin betraktas individer som bärare av skilda sätt att erfa ett fenomen, och som bärare av fragment av skiftande sätt att erfa detta fenomen. Det är alltså vad som erfars och hur detta erfars som står i centrum. Fenomenografin är en empirisk inriktning då den studerar andras erfarenheter, i motsats till fenomenologi, som är en filosofisk metod där man utforskar sin egen erfarenhet. Marton (2000)

Sammanfattningsvis kan man säga att fenomenografin fokuserar på olika sätt att erfa skilda fenomen. Våra egna erfarenheter speglas då vi själva beskriver något. Vi är alltid sammankopplade med det vi är medvetna om. I föreliggande studie ser jag den fenomenografiska ansatsen som relevant för att jag vill undersöka deltagarnas tankar och upplevelser när de lyssnar på musik, även i vilka situationer dessa tankar uppstår. Jag vill också undersöka om, och i sådana fall, hur musiken påverkar deras vardag. Fenomenografin tillhandahåller redskap för att kunna utröna dessa frågor.

3.3 Urval och genomförande

Urvalet av intervjudeltagare gjordes vid en av landets musikhögskolor. Då jag själv var student där under perioden för datainsamlingen (december hösten 2006) fanns det både för och nackdelar då det gällde att tillfråga personer om deltagande i min studie. Fördelen var att jag kände många studerande i olika inriktningar och kunde därför lättare komma i kontakt

med personer att fråga. Detta var dock även en nackdel att jag just kände många, skolan är inte allt för stor och jag ville ha deltagare som jag inte kände.

Jag bestämde mig för att intervjua tre grupper av studenter. Dessa tre grupper skulle också representera tre olika genrer. Genre är benämningen på olika musikaliska stilar t ex klassisk och folkmusik. När man läser en musikerutbildning på musikhögskolor i Sverige är det med en inriktning mot en specifik genre, med några få undantag, men generellt är det den gängse normen. Anledningen till valet av grupper i olika genrer var just för att senare kunna undersöka om i fall att genrer hade någon betydelse för musiklyssnandet. Att ha tre genrer gav också en mer representativ grupp av skolan än vad endast en genre skulle tillföra. I olika klasser och på olika linjer kan det finnas olika miljöer. Både vad gällande t ex lektionstider, men också olika klassuppbbyggnader.

Varje grupp bestod av tre deltagare. Anledningen till detta är att ju fler deltagare desto större logistiskt problem av att sammanföra dem. Genom att också hålla ner antalet deltagare till tre gavs det en större möjlighet för alla inblandade att komma till tals. Sammanlagt bestod undersökningen av nio deltagare, varav fyra tjejer och fem killar. En ungefärlig medelålder låg runt 28 år.

Jag valde inte bort någon potentiell deltagare som blivit tillfrågad att medverka. Detta pga. att det inte fanns någon som helst anledning till det. Alla tillfrågade var studerande på musikhögskolan och det var mitt första och enda krav. Dock fanns det från början tilltänkta deltagare som inte medverkade. Detta berodde dock uteslutande på att oplanerade repetitioner och spelningar satte hinder i vägen för deras deltagande.

Jag kontaktade mina deltagare bland annat genom olika vänner som gick på skolan. Jag frågade om de kände någon från den specifika genren jag letade efter och hur jag kunde kontakta dem. Några deltagare lyckades jag kontakta personligen. Jag frågade vilken genre det ansåg sig tillhöra och om det ville ställa upp på en intervju. Jag informerade alla deltagare från början att det rörde sig om en intervju till min C-uppsats.

Efter att urvalet av musikstuderande gjorts bestämdes tid och plats. Alla intervjuer spelades in på musikhögskolan i ett av övningsrummen. Intervjuerna spelades in med minidisc i ett svep utan pauser. Intervjuerna inleddes med att jag kort förklarade syftet, det vill säga att jag skrev min c-uppsats och att ämnet var musiklyssning. Jag försökte hålla mig så neutral som möjligt på detaljerade frågor ifrån deltagarna för att de inte skulle bli påverkade av mina förväntningar/åsikter. Under samtalsgången försökte jag också hålla mig passiv i de diskussioner som uppstod och kommenterade endast om gruppen verkade fastna eller om jag ansåg att en frågeställning kunde utvecklas mer. Även då höll jag mig väldigt kortfattad utan att försöka lägga in någon värdering eller åsikt i replikerna. Varje intervju varade mellan 35 till 50min. Jag satte dock inte någon sluttid för intervjun, vilket jag förklarar mer om under analysdelen.

Mina fem frågor ställdes öppet (dock i turordning) och grupperna fick diskutera fram sina svar. Dessa frågor var:

Vad för musik lyssnar ni på just nu?

Varför lyssnar ni på musik?

Vart lyssnar ni på musik?

Hur och när lyssnar ni på musik?

Detta ledde till, även om frågorna ställdes separat, att vissa frågeställningar dök upp redan innan jag ställt frågan och att vissa frågor återkom i diskussionen. Men jag har nedan analyserat och sammanställt svaren så att de, oavsett tidigare placering i diskussionen, har de redovisats under respektive frågekategori.

3.4 Analys

Analysen inriktades på att jämföra svaren mellan grupperna. Första steget i analysen var att jag sammanställde gruppernas svar i en översikt. Därefter jämfördes grupperna för att på så sätt försöka urskönja de likheter som svaren kan innehålla. Slutligen gjordes en jämförelse på individnivå. Jämförelsen är för att se om det finns några grundläggande generella likheter i svaren eller om svaren är fristående beroende på grupp. Och sedan om dessa eventuella likheter är relevanta i min jämförelse. Då läggs hänsyn till de olika kontexter och situationer som deltagarna beskriver.

Jag började med att transkribera intervjuerna därefter analyserade jag texten utifrån de frågor jag ställt under intervjun. Eftersom det var en diskussion och frågorna ofta var kopplade till varandra stod inte alltid svaren i den ordning frågorna var ställda. Ibland återkopplades diskussionen till en tidigare fråga eller tanke. Just denna återkoppling gav en större mening åt intervjun då deltagarna inte blev låsta av en grundfråga som är en del av musiklyssningen. Jag hoppades att på detta vis få en större och bredare helhet av ämnet. Analysen är gjord utifrån en kvalitativ synvinkel, det vill säga jag har tolkat de intervjuades beskrivningar utifrån vad och hur det sägs. Tolkningen är baserad på personliga erfarenheter, upplevelser och åsikter ifrån deltagarnas sida.

...utgår (...) kvalitativ forskning från att det finns många verkligheter, att världen inte är objektivt beskaffad(...) Verkligheten är en mycket subjektiv varseblivning som behöver tolkas snarare än mätas. Åsikter och uppfattningar i stället för fakta utgör grunden för varseblivning. Merriam (1994)

Deltagarna har utan någon tidsram ifrån mig fått diskutera frågorna så länge de ville Detta för att inte tvinga deltagarna att hitta snabb-beskrivna svar utan att istället få chans att få tillgång till deras egna och personliga förklaringar

Gruppernas tankar och idéer tolkas individuellt för att sedan jämföras. Jag ville undersöka ämnet med hjälp av intervjuer så jag ansåg att enkäter och liknande inte skulle ge mig lika nyanserade svar. En diskussion ger deltagarna möjlighet att interagera och kommunicera med varandra. Detta kan också ge upphov till att nya tankar väcks och förs fram. Även att deltagarna får reflektera och därmed blir mer aktivt medvetna om ämnet.

Alla deltagare i undersökningen är anonyma, även namn på gruppdeltagares vänner respektive partners hålls anonyma. Detta just för att skolan är rätt liten och det är därför möjligt att identifiera deltagarna är om dessa namn avslöjas, även om de inte personligen deltar i undersökningen.

För att hålla isär gruppmedlemmarna har jag angett varje gruppmedlem med en bokstavs-beteckning som representerar gruppriktning: A för afro, K för klassisk och F för

folkmusik. Och inom varje grupp har jag numrerat deltagarna från ett till tre så att namnen på deltagarna i t ex Afrogruppen benämns A1, A2 och A3.

3.5 Tillförlitlighet

Bedömningar av vad som tycks vara sant, upplevs som sant av alla deltagare i undersökningen situationen är i vissa fall mer viktiga än vad som faktiskt är sant eller omdömen utifrån. Man vill studera innebörden i och hur olika beståndsdelar samverkar och bildar en helhet.

En stor vikt för trovärdighet läggs vid att forskaren kan på ett ärligt sätt återge deltagarnas upplevelser och syn på sig själva. Merriam (1994)

Intervjuerna är baserade på fastställda frågor som har diskuterats i givet antal grupper med givet antal deltagare. En specifik genreinriktning på grupperna är framlagd, utifrån mitt mål att jämföra just genretillhörighetens betydelse för musikstuderande.

Resultaten i studien utgår från deltagarnas subjektiva åsikter och det var dessa som styrde diskussionen. I min roll som intervjuledare höll jag mig restriktiv till för mycket inblandning, men pga. de fastlagda frågornas generella natur angående musiklyssning hamnade svaren inom omfånget för ämnet. Jag uppfattade dock att alla gruppers diskussioner som seriösa och att deltagarna var uppriktiga i sitt bemötande och reflekterande över ämnet.

Frågorna är skrivna av mig, i mitt syfte att undersöka ämnet närmare. Därför är det inte säkert att en ev. andra upplaga av denna undersökning ger samma resultat eller ger samma tolkningar och slutsatser som min.

4 Resultat

I detta kapitel kommer jag att redovisa resultatet från mina intervjuer. Jag har, utifrån svaren och beskrivningarna intervjuerna gav, grupperat resultatet i tre olika kategorier: musikpreferenser, anledningar för att lyssna på musik och upplevelser av den och användningsområde för musik. Svaren redovisas gruppvis under varje rubrik för att sedan jämföras i en sammanfattning.

4.1 Musikpreferenser

4.1.1 Grupp A.

Inledningsvis gav deltagarna konkreta genrer och gruppexempel. Genrerna var körmusik och klassiska stycken, norsk blackmetal dödsmetal och blues, jazz. Grupper som nämndes var Eric Whitaker, Decide, Suffercation, Yellow Jackets.

Men gruppen var enig om att det inte gick att specificera en genre eller grupp som de enbart lyssnade på för tillfället:

A2- *Man lyssnar ju hela tiden på all musik man har i skivsamlingen.*

A1- *Ja mer eller mindre*

A3- *Ja det är ju blandat eller det kan ju vara hårdrock ena dagen och....*

A2 kommenterade också, att för hans del, gick valet av musik i perioder. Under dessa perioder så lyssnade han väldigt mycket på en genre (t ex hårdrock) och nästan ingenting på något annat. Men som det nämndes ovan så var det inte uteslutande enbart en grupp eller genre, han lyssnade ändå på olika urplock ur skivsamlingen.

4.1.2 Grupp K.

Även här gav deltagarna exempel på genrer och grupper. Genrerna som nämndes var tradjazz klassiskt, folkmusik, filmmusik, bluegrass, körmusik, Ragge och hårdrock. Artisterna som nämndes var Nora Jones, Ella, Michael Jackson, Science supercrew, Filmmusik till ET och Robin Hood, Pat Metheny, Keith Urban, Mozart, AC/DC, The Ark, Stevie Wonder, Toto. Blandingen gällande vad man lyssnade på var väldigt bred och alla deltagarna gav många exempel som skiljde sig markant ifrån varandra:

K1: *././ Det är tradjazz med...*

Så lyssnar jag ibland på klassiskt. ././

Men ehh annars blir det nog, jag lyssnar lite på Nora Jones, ibland Ella. Lite blandat. Lite Michael Jackson emellanåt, när jag står i duschen.

K2: *För jag, det är svårt att säga. För jag kom på att jag har lyssnat på massa annan musik med som jag har i min skivsamling.*

Alla hade en stor variation i sin lyssning. K3 svarade också att hon hade olika perioder med olika musik:

Det sista har jag haft någon slags musik alltså filmmusikrevival. ././ Men sedan har man ju sådana här, alltså jag har sådana här lite, lite hårdrockperioder lite så här för att plana ut det klassiska.

Även här förklarades detta med frågan varför man lyssnar på musik.

4.1.3 Grupp F.

F gruppen svarade initialt att de inte lyssnade så mycket på musik i talande stund. Detta svar ledde rakt in på frågan varför därför väntar jag med att kommentera detta tills den frågan behandlas.

Genrerna och grupperna som de ändå nämnde var: pop, folkmusik, bluegrass, sing & songwriter. Artister som nämndes var: Joni Mitchell, Oasis och Mozart.

Här gav gruppen också exempel på olika webbradiostationer. Det som deltagarna fann bra med dessa var att man fick en blandning av musik:

F2- Men det är ju väldigt schysst, jag har inte gjort det förut alls.

F1- Det är ju skitbra.

F2- Och så är det typ bara mix av allt möjligt, och typ dom har någon bluegrasstation också.

F1- Ja just det.

F2- Men då får man så här en bra mix av, och då kanske man hittar någonting, så man vill köpa en skiva sedan.

Att lyssna på musik i perioder var också något som denna grupp tog upp:

F2- Sedan tycker jag att det gått så mycket i, eller för mig har det gått så där jättemycket i vågor /../

F3- Ja för min del så handlar det, nu har jag kommit in i någon slags texterna så där att jag lyssnar jättemycket på, ja alltså artister som jobbar med texterna liksom och lite mer sing & songwriteraktiga så där.

Även om gruppen inte lyssnade på musik väldigt ofta, var den musik de lyssnade på väldigt blandad. Man kan se att det i alla grupper är lyssnas på väldigt blandad musik. Inom de olika grupperna finner man att genren som gruppen representerar även är en del i det som deltagarna lyssnar på. Men att detta trots allt bara är en del av den totala lyssningen.

4.1.4 Sammanfattning.

Vilka likheter finns då grupperna emellan?

Grupp A

Körmusik och klassiska stycken, norsk blackmetal dödsmetal och blues, jazz.

Eric Whitaker, Decide, Suffercation, Yellow Jackets

Grupp K.

Tradjazz klassiskt, folkmusik, filmmusik, bluegrass, körmusik, Ragge och hårdrock.

Nora Jones, Ella, Michael Jackson, Science supercrew, Filmmusik till ET och Robin Hood,

Pat Metheny, Keith Urban, Mozart, AC/DC, The Ark, Stevie Wonder, Toto.

Grupp F

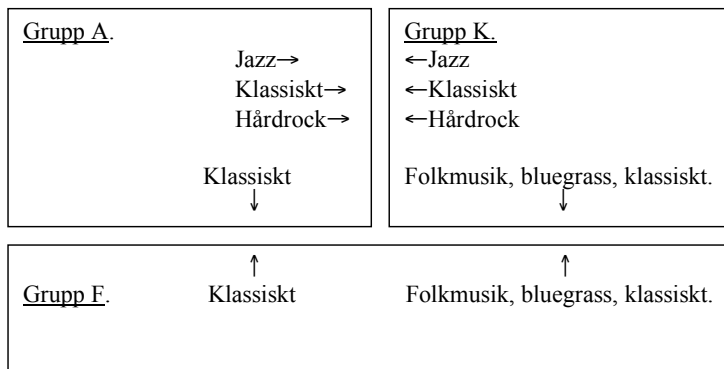
Pop, folkmusik, bluegrass, sing & songwriter

Joni Mitchell, Oasis och Mozart.

Grupp A och K har de flesta beröringspunkter med varandra. Det är jazz, klassiskt och hårdrock som stämmer grupperna emellan. Hos F gruppen hittar vi liknelser med K och A, K gruppen beträffande folkmusik och bluegrass och klassiskt och A gruppen beträffande klassiskt.

Denna jämförelse visar att trots att en deltagare generellt tillhör en specifik genre, behöver inte denna dominera dennes lyssningsvanor. Andra aspekter, som jag senare kommer att ta upp, är mer viktiga och påverkar valet av musik i högre grad.

Det man dock kan konstatera rent genremässigt är att deltagarna på ett med kontinuerligt plan återkommer eller håller sig till en viss del inom sin genre. Detta både genom ett aktivt utövande i och i instuderingsyfte.

4.2 Anledningar för att lyssna på musik och upplevelser av den.

4.2.1 Grupp A.

De olika anledningar till att lyssna på musik som kommer fram i grupp A är följande: (1) Att lära sig något, ett stycke eller liknade. Då lyssnar man för att rent tekniskt studera stycket/låten. Detta kan också visa sig under en längre period, att man successivt lyssnar mer och mer på något som man själv spelar. Som A2 kommenterar:

A2- Jag har spelat mycket hårdrock de sista två åren och det har blivit att jag lyssnar mer och mer på hårdrock och mer och mer på blues också för att det är en stor del i det.

(2) För att få inspiration till sitt eget musicerande och att hämta kunskap till det samma. Gruppen tar också upp musik som en motiverande kraft. Att det kan vara som A2 säger:

- Kan vara en klapp i ryggen, en spark i arslet liksom.

-

(3) Att lyssna för att försöka komma in i en sinnesstämning eller att man vill bibehålla den sinnesstämning man befinner sig i, även att förstärka en känsla stämning. De poängterar hur de använder musiken för att skapa sin egen värld, sitt eget rum. Att man på så sätt kan fly

verkligheten ett tag. Musik som kan ändra stämningen på ett väldigt drastiskt och privat sätt nämns också. Att musiken på ett väldigt märkbart sätt kan förankras i kroppen:

A2- En total fysisk upplevelse. Ehh att åka snowboard eller skateboard precis på bortom.. precis på kanten av sin kontroll, och fixa det. Typ den grejen, det är liksom.. det finns ingenting där förutom liksom det rent intuitiva och det rent alltså ehh. Heter det kinetiska eller vad är det?

A1- Ja

A2- Kroppsliga. Det är det som finns där.

A1- Du hamnar i "zonen" helt enkelt.

A2- JA

A1- Av att lyssna på musik?

A2- Ja precis.

A1- Fast jag har inga skivor som gör så med mig.

A2- Och jag tror att det handlar om att jag ehh gjorde det ganska tidigt med det här bandet och så har bandet funnits kvar och hela tiden gjort bra musik.

A1- Vilken lyx.

A2- Fast å andra sidan får det konsekvensen också att jag gick ifrån en fest en gång för att en kille satte på senaste skivan. Jag bara, jag kan fan inte vara här, jag kan inte festa till den här musiken, jag kan inte dela den med en massa människor som är fulla. Det kändes, dom besudlade den nästan.

4.2.2 Grupp K.

Gruppen är enig i sitt svar. Antingen kan man lyssna på musik i studiesyfte, för att lära sig en låt, ett stycke etc. Eller lyssnar man för att bibehålla/komma in i en sinnesstämning. Det gavs också ett exempel på att lyssna på musik för att slippa tystnaden. Då var inte själva valet av musik så genomtänkt mer än att bryta tystnaden.

Gruppen ansåg också att, lyssna på viss musik för att komma igång på morgonen, verkligen kunde hjälpa:

K1-Det är så himla skönt. Det känns som om varenda vardagsmorgon blir en som en, som en enda förfest.

K3 påpekar dock att det kan vara väldigt skönt med tystnad efter t ex en hel dags spelande, att J man då kan känna sig "helt full" och trött i öronen. K1 tycker däremot att det kan hjälpa att sätta på någon helt annorlunda musik (än var denne själv har spelat den dagen)

Gruppen pratar om att använda musik för att komma in i en viss stämning.

K2- ...men sedan kan jag lyssna på det för att bli glad eller så, för att jag vill bli på g liksom någonting helt annat, alltså humörstämningar och sådant där. Att få sig själv i en viss stämning.

K1...Jag håller med om att det är mycket vilket humör man är på eller vill vara på.

4.2.3 Grupp F.

Det första gruppen kom fram till var att det var för att få upp en stämning för någonting. Att komma i feststämning var ett exempel. Även denna grupp delade upp anledningen varför man

lyssnar på musik i två block. För att lära sig något och för att hitta en stämning eller inspiration:

F2- /../Musik man lyssnar på för att lyssna på musik, och musik man lyssnar på för att typ lära sig en genre eller lära sig en stil eller inspireras till en alltså./../

F1- Men det är lyssna för sitt eget välbehag eller för att liksom lyssna professionellt.

Gruppen tog också upp en anledning till att de ibland inte lyssnar på musik. De får ut mycket av musiklyssning genom sitt eget musicerande och deltagarna kunde därmed känna sig överfyllda av musik:

F3- Det fyller ju ett syfte att lyssna på musiken då, som vi får ganska mycket genom att utföra musik själva, eller så där. Eftersom man hela tiden är inne i musiken och man gör så mycket musik hela dagarna liksom.

F1- Mmm.

F3- Så att då dessutom lyssna på musik och ta in musik på det sättet också blir för mycket liksom.

4.2.4 Sammanfattning.

Svaren på varför de lyssnar på musik blev väldigt lika grupperna emellan. Alla grupper har en distinktion mellan att lyssna på musik "för sin egen eller sitt välbefinnandes skull" eller i rent studie/övningssyfte. Alla tre grupperna behandlar också musiken som en källa för inspiration. Vare sig det är för att komma upp på morgonen, träna bättre på gymmet, för att utveckla sitt eget spel eller musikalitet.

Både grupp K och F angav ett skäl till att inte lyssna på musik, detta var för att få tystnad. I båda grupperna nämns det att det kan bli "fullt" eller för mycket musik under dagarna, (repetitioner etc.), för att orka lyssna på musik hemma. Behovet verkar redan vara fyllt. Men K-gruppen angav också musiklyssning som ett sätt att slippa tystnaden, då var val av musik underordnat behovet att slippa tystnad.

4.3 Användningsområde för musik

4.3.1 Grupp A.

På frågorna när, hur de lyssnar på musik? Och vart de lyssnade på musik fick jag många olika svar. De följande svaren var deltagarna överens om, när man är med andra, på tåg/bussresor, när man går på konsert, när man spelar med andra, på någon slags portabel musikspelare så som mp3 spelare (vanlig och integrerad i telefonen) och när man diskar.

F3- Alltså men, som sagt mest musik, när jag verkligen lyssnar på musik så är det ju på konsert.

A1- Ja, i bästa fall lyssnar man på musik när man spelar med andra. Det är ett specifikt tillfälle, annars på bussresor tågresor, alltid.

A3- Ja det har ju absolut varit mest när man är på väg någonstans, det senaste, så här i telefonen.

K3- Jag måste nog säga överallt på den frågan. För jag lyssnar verkligen överallt. Jag har alltid det med mig i handväskan.

Det uppstod dock en diskussion om huruvida man lyssnade på musik när man pluggar eller ej. A3 ansåg att det som var besvärande med musik vid detta tillfälle var att det stal fokus, framförallt textbaserad musik. A2 som använde sig av ”pluggmusik”, ansåg också att musiken kunde stjäla fokus, men att han valde musik som inte hade någon genomträngande melodi, utan musik som istället skapade en stämning i rummet.

Att sova till musik diskuterades också. Ingen i gruppen sov för tillfället till musik, utifrån olika anledningar. A1 brukade somna till musik och hade gjort det under en längre period, men fick sluta med det pga. logistiska problem. Då högtalarna inte fick plats jämte sängen. A2 sa att även han hade haft för vana med att somna till musik, men hade dock av oförklarliga skäl slutat med det. A3 i sin tur replikerade bara ett kort nej som svar på om han sov med musik på.

Gruppen kom även in på svårigheten med musiklyssning när man har sex:

A2- Men det är så jävla störande om det är någon musik där dom envetet spelar en rytm som bara inte går att knulla i. Eller att man hamnar i en motrytm så är så här att man landar på vart åttonde takt eller något så där.

A3 -... Ja så kan det ju vara kanske. Att man är lite nördig. Men jag kan tycka att det är lite besvärligt. Överhuvudtaget när musiken tränger sig på, så att man faktiskt lägger märke till den. Att nu ligger jag i takt, nu ligger jag i baktakt, ja och så vidare.

A1- egentligen är det väl både att ha sex och att eller liksom ta del av musik eller vad man nu ska säga, är företeelser som egentligen mår bäst av att man helt och hållet ger sig hän åt dom...

4.3.2 Grupp K.

På frågorna om hur/när, och vart svarade gruppen bl.a. när man pluggar, på morgonen, när man reser, när man springer, när man tränar, som bakgrundsmusik, som plugg, när man spelar med andra.

När det gällde att lyssna på musik var en anledning att man kunde avskärma sig ifrån andra. K1 berättade också att hon ibland brukade sätta i hörlurarna men inte plugga i dom i mp3 spelaren, men att hon på detta sätt kunde få lite avskärmning ändå. Så själva musiken behövdes inte alltid, men musikspelaren blev ett hjälpmedel att avskärma sig med tystnad. K3 och K2 är dock inte överens när det gäller att ha musik när man joggar. K2 vill inte avskärma sig, utan vill höra alla ljud runtomkring. K3 däremot anser att det blir jobbigare att springa om man hör hur andfädd man är. Alla är dock överens om att musik hjälper till om man tränar på gym. Som K1 kommenterade:

K1- Det är fantastiskt hur mycket starkare man blir med lite hårdrock i öronen.

Det var endast en deltagare som brukade lyssna på musik på stan. De övriga ansåg att det blev för mycket och att de inte ville stänga ute sig då.

Även val av musik var något som varierade beroende på vart man lyssnade. Att lyssna på klassisk musik på stan eller i bilstereo etc. var inte något bra alternativ då musiken är så nyanserad att man får höja och sänka volymen hela tiden. K2 ansåg dock att opera kunde fungera.

K1 pratade också om hur hon på olika sätt lyssnar på musik hemma. Vissa skivor kunde hon utan problem lyssna på om och om igen och hitta nya saker i musiken. Dock var det väldigt sällan som hon tog sig tid att sitta ner och lyssna igenom en symfoni.

Det diskuteras även hur olika man lyssnar beroende på om det är i studie syfte eller ej. Lyssnar man för att lära sig är det väldigt sällan man kan slappna av, utan man lyssnar en bit i taget för att sedan spola tillbaka. K3 tyckte dock att det var svårt att lyssna och gå igenom ett stycke med partituret i handen. Ofta blev hon förlorad i musiken och kom på sig själv med att inte ha tittat i partituret alls.

Alla tre är överens om att viss musik är mer krävande lyssningsmässigt. K3 ger exempel på att modern klassisk musik kan göra henne mer trött än annan musik då kroppen reagerar mycket på de dissonanta klanger som förekommer inom genren. Att kroppen inte är van vid att ta in den musiken. K1 kommenterar det hela med:

K1: Man reagerar ju på det man inte är van vid.

Och vidare i diskussionen säger K3:

K3: Medan viss musik som man känner till väldigt väl som redan har fortplantat sig i kroppen eller vad man ska säga. Den musiken kan man gott ha och lyssna på och ha i bakgrunden

Gruppen ger en beskrivning på hur de uppfattar och tar till sig olika musik. Det nämns att det är beroende på vart man befinner dig och vilka förväntningar man har, som styr upplevelsen av musiken. Om man sitter på skolbiblioteket eller ligger hemma i soffan eller om man är inställd på att man ska plugga, kanske lära sig ett nytt stycke. Detta kan påverka hur man lyssnar och tar till sig musiken.

K1 beskriver hur hon ibland har bestämt sig för att lyssna annorlunda när hon sitter med i en orkester. Att hon ibland har bestämt sig för att bara lyssna på en del av orkestern, eller om hon själv inte spelat gått och satt sig i en annan del av orkestern än hon brukar sitta. K11 beskriver det som om hon får helt andra perspektiv och kan uppleva musiken helt annorlunda.

Gruppen kom även in på en diskussion angående vad vissa stycken faktiskt handlar om. De tog upp Stravinskis Våroffer som ett exempel och alla var överens om att det blev en helt annorlunda upplevelse om man känner till den bakomliggande meningen:

K2- Det är verkligen en historia liksom. Och då blir det ju ännu bättre, alltså då blir det ju verkligen så här aha.

K3- Det är en kvinna som ska offras.

K2- Ja så är det.

K3 – Ett våroffer.

K2- Så blir det en extra dimension av det på något sätt.

Vidare in i diskussionen pratar de om opera och att det även där finns en historia bakom:

K2- Så tycker jag att det är med opera med, att, när man liksom kan höra igenom det här wiiiiii (imiterar opera falsett) liksom. Att det verkligen är en story med jättemycket känsla i rösten och liksom. Det tar ett tag att lyssna in det tycker jag och alla gillar väl inte det men, ja, det blir en helt annan grej, det går att lyssna på olika sätt även där tycker jag.

K1- Ibland tycker jag att man inte borde få gå på opera om man inte har studerat det.

4.3.3 Grupp F.

Gruppen var överens om följande svar på frågorna om hur/när, och vart. Man lyssnar till musik på konsert, på stan, i bilen, på konsert, på fest, när man städar/diskar lagar mat.

När det gällde att lyssna på musik i bilen var musikalet viktigt. Detta pga. att viss dynamisk musik inte skulle höras ordentligt:

F2- ...man sätter ju inte direkt på ett jazzspår där man kan räkna med att det är ett två minuter långt bassolo i mitten för det kommer ju att försvinna.

Detta val av musik gällde förövrigt även om man skulle lyssna på musik när man gick på stan. Alla deltagarna lyssnade på musik hemma, men endast i anslutning till någon aktivitet. Det gavs exempel på städ och diskmusik och när man lagar mat. Men att lyssna på musik utan att utföra någon syssla verkade inte vanligt förekommande. Ett skäl som F3 anger är att han sällan har tid att lyssna på musik, utan kombinerar det samtidigt som han gör något annat. Detta håller även övriga deltagare med om.

F1- ...Men det är ju inte så att man sätter på en skiva och sätter sig i soffan och bara diggar.

Även denna grupp diskuterade att somna till musik. F3 nämner att han har börjat uppskatta tystnaden mer, och vill därför ha det tyst. Men F2 däremot vill ha musik på för att störa ute eventuella bakgrundsljud som annars kan pocka på uppmärksamheten. F1 brukade tidigare somna till musik, på så sätt att volymen var så svag att han knappt urskiljde musiken. Detta gjorde att han fick fokusera för att höra var det var, och somnade således av ansträngningen.

4.3.4 Sammanfattning

Grupperna har på denna fråga lämnat många liknade svar. Att lyssna på musik när man reser är något som grupperna är överens om. Alla grupperna har också gett exempel på någon slags musiklyssning i hemmet. Var sig det är på morgonen, för att komma igång, när man pluggar eller diskar så lyssnar alla deltagarna på musik hemma. Alla tre grupper diskuterar också vilken musik man inte kan lyssna på resande fot eller på stan, de nämner (i gruppordning) dynamisk körmusik, klassiskt, jazz. Anledningen till att man valde bort dessa genrer var för dess breda dynamik, som i sin tur hade tvingat lyssnaren att ständigt höja och sänka volymen.

Hela afrogruppen svarade eller höll med i svaret *live* (konsert) detta svar fick jag även från hela grupp F och grupp K.

Både grupp A och F pratade om musik när man sover/skall sova. Detta gav dock olika respons. F1 ansåg här att det blev ett störande moment som gjorde det svårare att somna till skillnad från F2 som ville ha musik för att inte bli besvärad av bakgrundsljud utifrån (bilar

etc.). F3 fann en blandning av de båda, att ha musik på när han skulle somna kunde till en början ta för mycket fokus från sömnen men att detta till slut resulterade i att anspänningen av att fokusera gjorde honom så trött att han somnade.

Grupp A gav också tre olika svar. A1 brukade vanligtvis somna till musik men logistiska förhållanden i sovrummet omöjliggjorde detta. A2 svarade blankt nej, musiken skulle störa sömnen alldeles för mycket. A3 brukade också använda sig av musik för att somna, men hade av ofattbara skäl slutat med detta.

4.5 Sammanfattning av resultatet som helhet.

Det första som jag lade märke till i en inledande analys av resultatet var att trots grupperingar i genrer verkade detta inte styra deras val av musik nämnvärt. De gånger de gjorde det var just när de lyssnade på musik i studiesyfte. Alla grupper har gett en bred bild av exempel på musik som används vid olika tillfällen.

Alla grupperna har pratat om att använda musiken som någon slags verklighetsflykt, samtliga är också överens om att man vill lyssna på musik live. Folkmusikgruppen hade dock lite reservation mot detta om det var för att man måste.

Vissa deltagare i olika grupper har reserverat sig mot att lyssna på musik ibland, då de känner att det kan bli för mycket. De menar att studera och spela musik hela dagarna kan räcka i musikväg, när de kommer hem vill de bara ha det tyst. Andra kan använda sig av musiken bara för att slippa tystnaden.

Endast afrogruppen diskuterar musik och sex. De diskuterar bland annat vilka låtar som är tabu och om det överhuvudtaget är en bra idé. De problematiserar omkring hur musiken kan störa genom att påkalla för mycket oönskad uppmärksamhet.

Den klassiska gruppen är den enda gruppen som tar upp vikten med bakgrundsinformation till musiken. Att man lättare kan förstå (i det nämnda) fallet en opera. Man nämner till och med lite skämtsamt att det borde vara otillåtet att gå på opera innan man har studerat det.

Frågan om var man lyssnade på musik, gav många gemensamma svar över grupperna detta gällde också frågan när.

5 Diskussion

I direkt samstämmighet med tidigare forskning visar mina intervjuer att musikval sker i direkt koppling till miljön där lyssnaren befinner sig och vilken sinnestämning lyssnaren har. Ibland kan det gälla rent praktiska svårigheter som att höra musiken överhuvudtaget på t ex en spårvagn. Men det ges också exempel på hur viss musik väljs efter miljön och tidpunkten. På ett gym eller på fest var alla deltagare överens om att det behövdes, som uttryckte det ”go:ig” musik. Att man på en fest inte kunde ha för lugn musik eller att man på gymmet kanske föredrog hårdrock då denna kunde ge lite extra kraft till träningen. Det gavs olika åsikter om att använda musik när man studerade eller inte, eller när man sov. Vissa deltagare avsåg att musiken kunde hjälpa dom att fokusera medan andra ansåg att musiken stal all koncentration. Deltagarna ser och använder musik som ett ”redskap” för att uppnå ett mål, utifrån den kontext de befinner sig i.

DeNora (2000) ger också exempel på hur musik kan användas för att skapa en omgivning av koncentration när man arbetar. Men likaså visar hon på personer som inte kan tänka sig att ha musik som bakgrundsljud. Att den musiken som personen lyssnar på är för vacker för att användas på ett sådant sätt. Detta kan sammanfattas med DeNoras mening att en musikalisk effekt utgår och kommer ifrån hur en person orienterar sig runt musiken, hur man tolkar och förstår den utifrån tidigare erfarenheter tankar och åsikter.

Music is a device or resource to which people turn in order to regulate themselves as aesthetic agents, as feeling, thinking and acting beings in their day-to-day lives. (DeNora, 2000 s. 62)

Det man kan utrona av svaren i mina intervjuer är just att deltagarna har väldigt individuella tankar och åsikter. Men att de samtidigt inte har några problem med att förstå eller sätta sig in i situationer som diskuteras och ge exempel på hur de skulle ha förhållit sig där och då. Hur man kan använda musiken för att vakna på morgonen eller för att ventilera känslor kanske genom att personen i fråga sätter på musik som den finner deprimerande bara för att få gråta ut. Det ges också ett bra exempel på hur deltagarna använder och ser musiken som ett socialt redskap. När deltagarna diskuterar fest och feststämning är så gott som alla av åsikten att det behövs musik med fart i. Det fungerar inte med lugn musik, då detta rent kollektivt skulle dra ner stämningen. Festmusiken används enligt deltagarna för att antingen hålla uppe ett önskat ”partyhumör” eller för att framkalla ett. Att bestämma eller försöka påverka sitt humör eller sinnestämning är också det DeNora (2000) kallar för ”mood-regulation”. Att man reglerar stämningen eller sitt humör mot ett för tillfället önskat resultat.

En annan intressant punkt är att ingen utav grupperna själva har kommenterat något inom musiklyssningen som mer manligt eller kvinnligt gällande olika lyssningsvanor eller stilar. Givetvis hade jag förmodligen fått mer svar och kommentarer om jag ställt detta som en fråga.

Vid urvalet av deltagare togs ingen hänsyn till representativitet utifrån kön. Av mina tre grupper var det bara en grupp där det var deltagare från båda könen och det var folkmusikgruppen. Afrogruppen bestod endast av killar och den klassiska gruppen bestod endast av tjejer. Och faktum är att musikbranschen är inom många områden uppdelad mellan kvinnligt och manligt. Hårdrock har varit och är fortfarande mansdominerad, likaså jazzen. Är det då bara en tillfällighet att jag bara hade killar i min afrogrupp? Den klassiska gruppen bestod bara av tjejer, och i reflektion till hårdrock, och de instrumentgrupper som ingår där

(bas trummor gitarr), och dess mansdominans, kan vara avgörande för tjejers och killars val av instrument.

Although there is a great deal of overlap in the musical instrument preferences of males and females, research has demonstrated that gender stereotyped associations are influential in the preferences towards, and selection of, instruments by the two sexes.

There is evidence to suggest that external or self-imposed restrictions are limiting the range of musical instruments available for boys and girls to select from, thereby also limiting their musical experience, participation in instrumental groups, and opportunities for careers in instrumental music. (O'Neill 1997, s 51)

I reflektion till genus är det bara Afrogruppen (endast killar) som pratade om sex. De övriga två grupperna var mixade mellan könen, även den klassiska då jag också ingår i intervjusituationen. Svenning nämner i Metodboken (2003) något som kallas intervjuareffekt. Vid intervjuer finns det alltid en risk att intervjuaren påverkar den intervjuades svar. Min delaktighet som manlig intervjuledare kan i detta fall varit en faktor som påverkat intervjun på det sätt att jag omedvetet har försvårat/undanröjt delar av gruppens vilja att ta upp detta ämne.

Det är folkmusikgruppen som mest beröringspunkter i sina svar med de övriga grupperna. Folkmusikgruppen har haft en bredare diskussion än de båda övriga. Afrogruppen tog upp minst frågeställningar och den klassiska gruppen lade sig någonstans däremellan. Frågan är då vad detta tyder på. Personkemi i gruppen kan ju spela in, hur öppna och avslappnade deltagarna kände sig.

Samspelet mellan intervjuare och respondent är [...] en komplex företeelse. Båda parter har med sig fördomar, förutfattade meningar och attityder som kommer att färga samspelet och den information som kommer fram. (Merriam, 1994 s 91)

Under intervjun och under transkriberingen av den märker jag att det faktiskt är afrogruppen som har den mest avslappnade och lugna attityden. Deltagarna pratar och diskuterar ämnet i en självsäker interaktion med varandra, och de finner sig snabbt till rätta i intervjusituationen.

Den klassiska gruppen framför ett mer metodiskt diskussionssätt, som om dom känner av varandra och ämnet noggrant. De har ett mer formellt förhållningssätt till varandra och diskussionen än afrogruppen.

Folkmusikgruppen är blandat formella och mer avslappnade. Deras förhållningssätt är som en mix av de båda tidigare grupperna. Om vi jämför det tre grupperna ser det ut som följande. Afrogruppen hade minst beröringspunkter i sin diskussion i jämförelse med den andra och den mest socialt gemensamma relationen till varandra och intervjun. Den klassiska gruppen hamnade i mitt i mellan de andra grupperna vad gällande beröringspunkter och de hade den mest formella relationen till varandra och intervjun. Folkmusikgruppen hade en blandning av formell och mer gemensam relation till varandra och intervjun.

DeNora (2001) tar upp att musik kan ha en normativ inverkan inom det sociala rum där den upplevs. Att musik till en del påverkar och formar utövarens/lyssnarens identitet.

Det är då inte osannolikt att gruppernas olika förhållningssätt till en diskussion om just musik ger uttryck för den genre de tillhör och dess sociala karaktär.

Gabrielsson (2001) skriver i sin text att deltagarna väldigt sällan använde sig av musiktermer när de beskrev sina upplevelser. Detta var också gällande i mina gruppdiskussioner. Det enda man kan uttyda är vissa benämningar som dynamisk, mellanstämmor och olika namn på genrer eller stilar. Detta trots att jag utförde intervjuerna, i en för deltagarna, välkänd musikalisk miljö (musikhögskolan). Jag kanske hade fått annorlunda svar och benämningar om jag bett grupperna redogöra för någon specifik stil eller genre, då hade det krävts mer musikaliskt precisa termer för att klargöra vilken sorts musik del handlat om.

Jag vill dock påpeka att deltagarna själva är inplacerade i genrer, även medvetet gjort av dem själva. När jag frågade om intresse att delta i intervjun frågade jag även vilken genre de tillhörde och fick ganska precisa svar av allihop. Men detta är inte så konstigt då de alla studerar och har studerat en längre period. Som jag nämnde ovan är förmodligen detta också ett sätt att organisera miljön runtomkring (i detta fall skolan). Min tanke är att om man studerar en genre, är det självklart att man också fördjupar sig och får en bredare (annorlunda) förståelse för musikstilen i fråga. Men det är inte på något sätt självklart att denna bredare förståelse negativt minskar, förändrar eller utesluter en persons övriga musikaliska intresse eller insyn. Deltagarnas och gruppernas beröringspunkter och liknande svar under intervjuerna ger också en bild av mångfasetterade personer som åtnjuter stora delar av musiklyssningens otaliga teman och användningsområden.

Att musiken t ex muntrar upp människor är ju ingen för någon speciell genre bestämd synpunkt. Det handlar då om vad lyssnaren vid det tillfället känner är ”peppande”. Eftersom frågorna i diskussionen ställdes på ett personligt plan, (varför lyssnar du på musik?), snarare än på ett professionellt, faller det kanske naturligt att man använder sig av mer personliga och mer generella uttryck. Deltagarna beskriver också ofta situationer i sin privata sfär, detta ställer ju än mer den professionella delen av deras liv utanför.

Det kan också ligga en sanning i att de, trots miljö och studieinriktning, befann sig i en ickemusikalisk situation, där jag ansatt tonen med faktorer som inspelningsutrustning, frågor och gruppsammansättning. Att deltagarna i grupperna som inte kände varandra gick in i en ett allmänsocialt beteende, då det inte bara gällde att svara på frågor utan också att på ett eller annat sätt lära känna nya människor, kan också ha bidragit till resultatet. Därav kan jag också dra slutsatsen att genretillhörighet i denna undersökning endast är benämningar som hjälper till att organisera det musikaliska utbudet. Det är inget som låser deltagarna i sina val av musik, tvärtom verkar dom allt som oftast gå loss på ett helt smörgåsbord av stilar och genrer.

Det görs dock en distinkt skillnad mellan privat och professionell lyssning. Den professionella beskrivs ofta som ett måste. Lyssningen handlar då om att lära sig olika stycken eller låtar. Denna lyssning verkar bli mindre uppskattad/upplevd rent musikaliskt. Jag får intrycket att deltagarna här tänker mer strukturellt och organiserat och behandlar musiken mer som ett objekt. Detta betyder dock inte att deltagarna aldrig kan få någon upplevelse av musiken även i en studiesituation, eller att deras privata receptoriska förmåga stängs av vid studier. I den klassiska gruppen finns ett exempel där en deltagare ofta, fastän hon menar att studera, försvinner in i musiken, för att senare komma på sig själv och börja om.

Den privata lyssningen verkar dock vara helt under deltagarnas egen kontroll. De bestämmer när hur var, och känner sig till skillnad från inom den professionella lyssningen fria från

ansvar annat utifrån deras egen personlighet. De kan otvunget leva i och med musiken. I musiken är då när deltagarna beskriver hur de försvinner in i musiken eller som vissa har benämnt som att fly verkligheten. Med musiken är de tillfällen då de antingen aktivt använder musiken för att skapa en viss stämning hos sig själva eller i någon social miljö, eller när de låter musiken påverka dom.

Detta kan härledas till DeNoras (2006) beskrivningar om self-regulation att deltagarna reglerar och skapar önskade miljöer och att detta sker utifrån vad de behöver höra. De skapar ett soundtrack till sin egen vardag, där musiken väljs utifrån situationer och händelser och känsloläge. Detta soundtrack förändras och anpassas till personens identitet beroende på vilka möten/utmaningar personen stöter på. Det är så inte konstigt att jag i min undersökning ser en skillnad mellan professionell och privat lyssning. I den professionella lyssningen går deltagarna in i en roll som musiker och anpassar sig därmed till de ramar och regler som kännetecknar och karakteriserar denna värld. Likaså anpassas lyssningen i den privata världen till de ramar som kan finnas, men också till de ramar som personen själv väljer. Skillnaden mellan den privata och professionella lyssningen ligger således mycket i personens anpassning av identiteten i en bestämd situation. Därmed vill jag inte säga att dessa ramar är oförändliga. Det må kanske vara enklare att anpassa sig till en t ex professionell situation genom samarbete med dess givna ramar och regler, men det är ingen garanti att så blir fallet då en persons identitet och känslotillstånd inte är konstant.

Alla grupper tar också upp teknikens framsteg för musik lyssningen gällande portabla musikspelare. Många deltagare äger och använder ofta någon slags spelare. Detta ger deltagarna en chans att, även utanför hemmet, kunna skapa en miljö eller verklighet som för tillfället passar. Hargreaves & North (1997) visar på att dom massmediala och tekniska framstegen, har lett till en expansion i hur vi förhåller oss till musik. Billiga skivor, kassetter, videos och mediaspelare, så som Walkman, ger möjlighet att uttrycka en egen personlighet. Och att musiken genom dessa framsteg tar upp en större del av våra liv än förut.

Benämningar som verklighetsflykt används, bland annat om att lyssna på musik på resande fot för att slippa medresenärerna av olika anledningar. Folkmusikgruppen diskuterar också Internets framfart. Idag är Internet vedertaget, av de flesta, som ett medium för många olika ämnen. Musik är inget undantag, och det finns åtskilliga sidor som inriktar sig speciellt på detta. Folkmusikgruppen pratar om en webbradiosida där man kan få spelat en önskelåt, för att sedan av sidmotorn bli presenterad liknade låtar. Detta ger ju också en chans att bredda sin musiklyssning, låtar som man annars inte hade hört eller kommit i kontakt med presenteras på ett smidigt sätt. Det är givetvis upp till lyssnaren huruvida man vill fortsätta att lyssna, men poängen är just att lättillgängligheten av musik har ökat markant.

Internet, det nya informationsflöde och vad detta medfört (t ex globalisering) har en stor påverkan gällande musiklyssningen och dess framtid. Aldrig förr har det funnits ett så stort och varierat medium för musik (givetvis mycket annat också). Frågan är nog snarare om det kan bli för stort eller för mycket musik, för oss att kunna hantera. Musiklyssning medveten och omedveten har en plats i de flesta människors vardag, att detta skulle upphöra finner jag osannolikt, men däremot att den kan förändras i takt med ökat och snabbare utbud.

6 Referenser

- Cook, N (1990) *Music imagination, and culture*. New York: Oxford University Press
- DeNora, T (2001). Aesthetic agency and musical practice: new directions in the sociology of music and emotion (i Juslin, Sloboda, (red): *music and emotion*. New York: Oxford University Press
- DeNora, T (2000). *Music in everyday life*. Cambridge: University Press
- Folkesson, L., Lendahls Rosendahl, B., Längsjö, E., & Rönnerman, K. (2004). *Perspektiv på skolutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Gabrielsson, A (2001). Emotions in strong experiences with music (i Juslin, Sloboda, (red): *music and emotion*. New York: Oxford University Press
- Hargreaves, J , North, A. (1997) *The social psychology of music*. New York: Oxford University Press
- Kvale, S (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund
- Marton, F (2000) *Om lärande*. Studentlitteratur: Lund
- Merriam, S. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- O'Neill, S (1997) Gender and music (i Hargreaves, North, (red): *The social psychology of music*. New York: Oxford University Press
- Sloboda, J (2001). Emotions in everyday listening to music (i Juslin, Sloboda, (red): *music and emotion*. New York: Oxford University Press
- Skolverket. (2006). *1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna - Lpo 94*. Stockholm: Danagårds grafiska, Ödeshög.
- Svenning, C (2003) *Metodboken*. Eslöv : Lorentz förlag.